

– при демонстрації наочного засобу викладачу необхідно мати на увазі, що у студентів необхідно задіяти по-можливості велику кількість органів чуття (зір, слух, тактильне сприйняття та ін.) ;

– демонстрацію обладнання необхідно показувати в динаміці;

– демонстрація наочних засобів повинна органічно поєднуватись з показом усіх трудових прийомів.

Ми вважаємо, що демонстрація наочних засобів повинна широко застосовуватись на всіх етапах навчання.

При демонстрації екранних посібників в процесі навчання кабінет повинен бути забезпеченим всією відповідною апаратурою, яка буде використовуватись під час навчання студентів.

Екранні засоби застосовуються викладачем в основному при інструктуванні студентів. Демонстрація екранних засобів повинна чітко вписатись в структуру уроку, супроводжуватись написами і дикторським текстом і т.п.

Наш досвід свідчить, що цікавим і корисним є метод професійного самостійного спостереження студентами реальної професійної діяльності.

Це можуть бути виробничі заняття-екскурсії на сучасних підприємствах ресторанного сервісу.

Така форма навчально-пізнавальної діяльності сприяє високому рівню професійної адаптації майбутнього фахівця до тих чи інших функціональних обов'язків.

Л і т е р а т у р а

1. Устемиров К.У. и др. Методика обучения общетехническим и специальным дисциплинам. Изд-во "РАДиАЛ". – АЛМАТЫ, 2006. – С.126-159.
2. Герасимов А.М., Логинов И.П. Инновационный подход в построении обучения (концептуально – технологический аспект). Учебное пособие. М.: АПК и ПРО, 2001. – 64 с.

*Капська А.Й., Коленіченко Т. І.
м. Київ*

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА НА ПОЧАТКОВИХ ЕТАПАХ АДАПТАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ ДО УМОВ ГЕРІАТРИЧНОГО ПАНСІОНАТУ

В данной статье рассматриваются особенности социальной реабилитации людей пожилого возраста в условиях гериатрического пансионата. Анализируется роль социального работника на начальных этапах адаптации к новым условиям жизнедеятельности.

Потрапляючи до гериатричного пансіонату, людина похилого віку зіштовхується з певними проблемами, які пов'язані з процесом адаптації до нового соціального середовища. Велика роль на початковому етапі входження в нове середовище належить соціальному працівнику від його здатності застосувати свої

професійні навички і вірно створити психологічний мікроклімат, який би сприяв успішній адаптації літньої людини.

Проблема входження і пристосування до нових умов життєдіяльності є *актуальною* на сьогоднішній день, адже спостерігається тенденція зростання частки населення похилого віку, що, в свою чергу, робить необхідним збільшення кількості установ соціального обслуговування. Важко не погодитися з Н.Ф. Дементьєвою, яка стверджувала, що необхідність людей похилого віку до будинків інтернатного типу буде збільшуватися. В цих закладах, вона вважає, окрім того, щоб покращити свої життєві умови та якість медичного обслуговування, гостро стоїть питання про організацію соціально-психологічної адаптації людей похилого віку [1, с. 21-28.].

Зазначимо, що геріатричний пансіонат є стаціонарною соціально-медичною установою загального типу для постійного проживання громадян похилого віку, ветеранів війни та праці, інвалідів, які потребують стороннього догляду, побутового і медичного обслуговування [5]. Одним із завдань геріатричного пансіонату є створення умов, що сприяють адаптації громадян похилого віку до умов нового середовища [5].

Вчені з різних галузей науки, зокрема, психології, соціальної педагогіки, соціології, філософії досліджують дану проблему, але всі наукові доробки є теоретичним аспектом даної проблеми.

Так, дослідженням проблеми людей похилого віку присвячені наукові доробки таких вчених, як Н.Ф. Деменьевої, Л.О. Котової, О.О. Вороніної, І.О. Жук, В.В. Зеленковського, Г.В. Чистякова, В.В. Болтенка, О.Ю. Шаталової, О.П. Щотки, Х.О. Порсевої та ін. Вони розглядають стан здоров'я людей, які проживають в пансіонаті, психологічний аспект адаптації до нових умов, фактори, які впливають на початковий період адаптації, психологічні особливості даної вікової групи, ціннісні орієнтації літніх людей.

Проблема адаптації людини похилого віку в будинках інтернатного типу досить часто розглядається як складна та маловивчена та з практичної точки зору невирішена.

Мета нашої статті полягає у аналізі поняття “реабілітація” відносно людей похилого віку, які знаходяться в геріатричних пансіонатах, виявленні особливостей соціальної реабілітації літніх людей в пансіонатах та визначення ролі соціального педагога на початкових етапах адаптації.

Завдання, які ми ставили перед написанням роботи:

- визначити особливості соціальної реабілітації в геріатричному пансіонаті;
- проаналізувати роль соціального працівника на початкових етапах адаптації людини похилого віку до нових умов життєдіяльності.

З теоретичної точки зору, доречним є вивчення співвідношення понять “адаптація” та “реабілітація”. Системно-структурний підхід дозволяє розглядати його як співвідношення частини і цілого. В реабілітації, окрім пристосувальних, необхідна участь компенсаторних механізмів для уникнення гальмівних елементів, для “запуску” потенційних здібностей. Якщо розглядати реабілітацію як саморозвиваючий процес, то адаптація та реабілітація можуть розглядатися як динамічні утворення, як процес, направлений на певний конкретний результат, чи то пристосування до умов існування, чи повернення до попереднього статусу.

Зазначимо, що соціальна адаптація, з соціально-педагогічної точки зору, полягає в тому, як людина, в результаті своїх вікових особливостей, внутрішніх стереотипів та цінностей, зможе запустити індивідуальні механізми адаптації, за для пристосування до групи людей нового соціального середовища з метою співіснування та взаємодії.

За своєю сутністю адаптація тісно пов'язана з процесом соціалізації, інтериоризації норм та цінностей нового соціального середовища, а також форм соціальної взаємодії, що склалися в ньому. Процес адаптації індивіда за критерієм домінуючої форми адаптивної діяльності можна умовно розділити на три етапи: орієнтаційний, спрямований на ознайомлення адаптанта з соціальним середовищем; оціночний, на якому відбувається диференціація соціального досвіду та способу життя на взаємоприйнятний та взаємовідхилений відбір можливих за нових умов форм та способів діяльності згідно з установками та ціннісними орієнтаціями, які раніше склалися у адаптанта; та сумісності, на якому суб'єкт досягає стану адаптованості. Важливу роль в процесі соціальної адаптації відіграє адаптивний потенціал індивіда. Це можливості індивіда включатися в нові умови соціального середовища [4, с.9].

Соціальна реабілітація – це процес, спрямований на відновлення здатності людини до життєдіяльності в соціальному середовищі [6, с. 8]. Соціальна реабілітація осіб похилого віку в геріатричних пансіонатах має свій специфічний ракурс. Вона має свою специфіку відносно існуючого поняття про соціальну реабілітацію. Ця специфіка залежить від двох умов:

1. Характеристики осіб старшої вікової групи, які знаходяться в пансіонаті, а саме: тяжкий стан здоров'я, обмежена можливість у самообслуговуванні, обмежена можливість до самостійного переміщення, зміна психіки в похилому віці (порушення пам'яті, уваги, порушенні емоційної сфери, зниження здатності до просторової та хронологічної орієнтації, порушення моторики), зміна особистості, яка характерна для похилого віку (виражена сенситивність з наростанням черствості, емоційна “сухість”, образливість, егоцентризм).

2. Характеристика середовища, умов проживання в будинках-інтернатах. Навіть у добре організованому середовищі у пансіонаті важко уникнути особливостей середовища:

- обмеженість життєвого простору;
- недостатність побутового комфорту;
- залежність від оточуючих;
- формальне відношення персоналу;
- психологічна несумісність проживаючих;
- обмежені можливості зайнятості;
- монотонний спосіб життя.

Ці дві групи обставин відображають особливості соціальної реабілітації осіб похилого віку в геріатричних пансіонатах.

Однією із головних проблем у створенні реабілітаційного середовища є організація соціально-психологічної адаптації літніх людей як специфічний етап соціальної реабілітації.

Вступ людини похилого віку до будинку-інтернату пов'язаний зі зміною звичного устою життя, соціальних зв'язків, життєвих стереотипів, соціального статусу, емоційних переживань та ін. Всі ці зміни є причиною виникнення особистісної кризи. Отже, сам факт вступу до пансіонату стає критичним і переломним моментом в житті людини. Цей факт неможливо уникнути, але можливо звести його на мінімум. Головна робота покладається на обслуговуючий персонал, робота якого буде направлена на створення сприятливих соціально-психологічних умов соціальної адаптації в умовах будинку-інтернату.

Зазначимо, що для літніх людей властивим є послаблення пам'яті, уваги, зниження здатності орієнтуватися в нових умовах, тривожність у настрої та лабільність емоційних процесів. Однією із особливостей людей, які старіють є психологічна уразливість та нездатність справлятися з різними стресовими ситуаціями.

При вступі до пансіонату людина похилого віку проходить три етапи:

- вступ та перебування в карантинному відділенні;
- розселення по кімнатах;
- перші шість місяців проживання.

Кожному із цих етапів вступу до пансіонату відповідає певний адаптаційний етап, а саме: вступу та перебуванню в карантинному відділенні відповідає орієнтаційний етап адаптації; розселенню по кімнатах – оціночний етап адаптації, на якому відбувається диференціація соціального досвіду та способу життя; перші шість місяців проживання – відбувається сумісність, на якому суб'єкт досягає стану адаптованості, або ж несумісність, і як наслідок стан дезадаптації до нових умов життєдіяльності.

Кожен із цих етапів характеризується своїми особливостями та розрізняється цілями, задачами у здійсненні соціально-психологічної адаптації.

Відповідно до цього робота соціального працівника направлена на створення умов, які б зробили процес адаптації осіб похилого віку до нових умов життєдіяльності не таким хворобливим. Діяльність соціального працівника залежить від того, на якому етапі знаходиться людина похилого віку, враховуючи це, надається відповідна допомога літній людині.

Важливим стресовим фактором, який викликає почуття невпевненості та тривожності, є відсутність повної інформації про заклади соціального обслуговування. Більшість людей похилого віку до вступу в будинок інтернатного типу мали елементарні знання про цей заклад, які мали формальний характер. Відомості про організацію довільного часу, побутові моменти в життєдіяльності пансіонату були відсутні. Як правило, недостатність інформації викликає у людини почуття тривожності і незахищеності, що має своє відображення на процесі адаптації до нових умов життєдіяльності.

Важлива роль на початковому етапі адаптації відводиться соціальному працівникові. Коли людина знаходиться в карантинному відділенні, соціальний працівник повинен як найточніше донести інформацію про заклад, про заходи, які відбуваються в даній установі, тобто зробити так, щоб у людини зникло почуття тривожності, а натомість вона стала відчувати себе потрібною і захищеною.

Після карантинного відділу людині надають кімнату для проживання. Цей етап носить велике емоційне напруження для людини похилого віку. Літня людина має пристосуватися до нових умов життєдіяльності. Пошук нового життєвого стереотипу, вимушене спілкування з незнайомими людьми, суворе регламентація дня – всі ці умови ведуть до виникнення кризи першого місяця адаптації.

Роль соціального працівника на цьому етапі адаптації залежить від правильності розселення людей похилого віку. Слід враховувати характерологічні особливості людини похилого віку, нахили, установки та звички. З'ясування цих обставин є важливим для формування мікросоціальних груп, а отже, і покращення соціально-психологічної адаптації осіб похилого віку.

Важливим питанням для соціального працівника залишається можливість навчити літню людину спілкуванню, вмінню розуміти людину більш немічну, ніж вона сама, усвідомити ситуацію спільного проживання.

Після того, як людина потрапила до кімнати постійного проживання, важливим є створення сприятливого психологічного клімату для адаптації. Необхідна підвищена увага від усього персоналу і від медичних сестер, культурних працівників, бібліотекарів та ін. Кожен із спеціалістів повинен розуміти свої задачі стосовно адаптації людей похилого віку до умов геріатричного пансіонату.

Важливим аспектом адаптації людей похилого віку до умов геріатричного пансіонату є спілкування. Спостерігаючи за мешканцями геріатричного пансіонату, було помічено, що спілкування носить формальний ситуативний характер. Воно обмежується спілкуванням між персоналом геріатричного пансіонату та особами, які в ньому проживають. Важливим для соціального працівника є питання правильно організованої комунікативної сфери, яка включає створення сприятливого психологічного мікроклімату, збереження активності літніх людей, організації змістовного проведення дозвілля. Саме ці заходи будуть сприяти встановленню та зміцненню міжособистісних відносин, наповнення життя позитивними емоціями. Важливим є питання організації зовнішньої комунікації. Вона включає в себе зустрічі зі школярами, відомими письменниками, співаками, науковцями, зустрічі зі студентами, тобто організація дозвілля буде налаштована на підтримку взаємозв'язку із зовнішнім світом. Робота соціального працівника повинна бути направлена на формування нового життєвого стереотипу, зміну оціночних характеристик, зняття емоційного напруження.

Отже, соціально-психологічна адаптація людей похилого віку є невід'ємною частиною їх соціальної реабілітації в будинках-інтернатах, тому вона може розглядатися як складний процес, в результаті якого деформована старінням, великою кількістю соматичних хвороб та стресових ситуацій особистість пристосовується та активно функціонує в нових умовах життєдіяльності. Тривалість та результативність цього процесу визначається співвідношенням індивідуальних особливостей літньої людини та своєрідністю людей, які їх оточують. Велика роль у процесі адаптації людини похилого віку до нового соціального середовища належить соціальному працівникові, від його здатності вчасно застосувати свої професійні навички і проявити компетентність у вирішенні важливих питань, які пов'язані з процесом адаптації.

Перспективи подальшої роботи ми вбачаємо у тому, що в суспільстві існують громадяни похилого віку, яким необхідна допомога, яку пропонує заклад соціального обслуговування – геріатричний пансіонат. Важливим залишається питання адаптації людей похилого віку до нових умов життєдіяльності, з практичної точки зору.

Л і т е р а т у р а

1. Дементьева Н.Ф. Методологические аспекты социально-психологической адаптации лиц пожилого возраста в стационарных учреждениях социального обслуживания \\Психология старости и старения. – 1998. – №2. – С.21-28.
2. Котова Л.А. О психической адаптации пожилых больных при поступлении в психиатрический стационар \\Образование психиатрии и медицинская психология. – 1993. – №1. – С. 89-91.
3. Порсева Христина Олегівна Психологічні особливості ціннісних орієнтацій осіб похилого віку: Дис. ... канд.. психол.н.: 19.00.07. – Тернопіль.– 2005. – 200с.
4. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / за заг. Ред А.Й. Капської, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової. – К., 2000. – 260 с.
5. Типове Положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів, геріатричний пансіонат, пансіонат для ветеранів війни і праці. Затверджено Наказ Міністерства праці та соціальної політики України 29.12.2001 N 549 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29 січня 2002 за N 66/6354. затвердженого Указом Президента України від 30.08.2000 N 1035 (1035/2000) (зі змінами)
6. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчально-методичний посібник / Л.М. Завацька, О.Г. Платонова, О.В. Михайленко, Т.В. Янченко. – Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2005. – 110 с.

Хлестова С. С.

ВИВЧЕННЯ СТАНУ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В данном исследовании представлено состояние проблемы формирования деонтологической культуры студентов высших учебных заведений, вследствие чего было проведено письменное анонимное анкетирование и опрос среди преподавателей этих же учебных заведений для более эффективного получения научно-исследовательских результатов.

Нинішній період трансформації суспільства характеризується очевидними змінам в країні, які відбуваються в соціально-економічній, культурно-просвітницькій сферах. Це не може не відбитися на формуванні особистості молоді людини в період її соціального та професійного становлення. Тому перед колективами вищих навчальних закладів постає відповідальне завдання здійснювати не тільки професійну підготовку, а й виховувати грамотних, духовно збагачених, національно свідомих фахівців, рівень професійних знань і деонтологічної культури яких відповідав би зростаючим вимогам суспільства.